

zich voort en voort, om steeds zijn heerschappij over het plantenrijk voort te zetten. Doch ook hier doet zich hetzelfde verschijnsel voor als in de plantenwereld. Het dier kan verzwakken. Zoowel de stoffelijke als de plantenwereld kan het in dien verzwakten toestand den krijg aandoen. Plantaardige weefsels kunnen in het lichaam van het dier verwoesting aanrichten. En ook zonder dat, kan het leven van het dier zijn beheerschende kracht inboeten. Dan sterft ook in het dier het leven uit. Ontbinding en verrotting treden in. En ook hier is het einde: ondergang in den dood.

Komt ge nu bij den mensch, dan ontwaart ge ook bij hem, voor zoover hij tot het dierenrijk behoort, gelijk verschijnsel als bij het dier. Ook de mensch wordt opgebouwd uit een levenskiem, die de elementen uit de stoffelijke en de plantaardige wereld aan zich dienstbaar maakt en beheerscht. Maar bij den mensch treedt nog iets hoogers op, waardoor de mensch ook de dierenwereld beheerscht. En ook hierbij ziet ge een worsteling opkomen. Giftige planten, wilde dieren bedreigen zijn leven, en zelfs in den vorm van bacillen en microben, van made en lintworm, ziet ge planten- en dierenrijk een strijd aanbinden tegen het leven van den mensch. Gelukt het nu aan die elementen van een lagere orde, om zich in het menschelijk lichaam vast te zetten en in dat lichaam tot zelfstandige ontwikkeling te geraken, zoodat de levensmacht van het lichaam hun voortwoekering niet meer beheerschen en stuiten kan, dan treedt ook hier verwoesting in, het leven van den mensch wordt aangetast, en de dood volgt. Of ook neemt de levenskracht van den mensch af, en sterft hij, dan hernemen op eens de chemische stoffen, de plantenkiemen en de ingenestelde dieren hun heerschappij over het menschelijk lichaam, en de ontbinding treedt in.

Maar bij den mensch gaat dit verder. In den mensch is niet alleen, gelijk in het dier, een *ziel* als levenselement, maar die ziel, dat levenselement in den mensch, bezit ook een *geestelijk* karakter. En dat geestelijke in den mensch heerscht over zijn lagere zieleleven dat hij met het dier gemeen heeft. Juist door die heerschappij van